

POSTANOWIENIE

28 listopada 2024 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Beata Janiszewska

na posiedzeniu niejawnym 28 listopada 2024 r. w Warszawie
w sprawie z powództwa U.O. i M.O.
przeciwko R. AG w W. Oddział w Polsce
o ustalenie i zapłatę,
na skutek skargi kasacyjnej R. AG w W. Oddział w Polsce
od wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie
z 24 lutego 2022 r., V ACa 569/21,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2. zasądza od R. AG w W. Oddział w Polsce na rzecz U.O. i M.O. kwotę 5400 (pięć tysięcy czterysta) złotych tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.**

[J.T.]

UZASADNIENIE

Pozwany R. AG z siedzibą w W. (dalej: bank) wniósł skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie uwzględniającego jedynie w części apelację skarżącego od wyroku Sądu pierwszej instancji w sprawie o ustalenie i zapłatę toczącej się z powództwa U.O. i M.O.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Jako pierwszą przyczynę przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący wskazał potrzebę dokonania wykładni przepisów prawnych budzących

poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów. Wskazał przy tym na art. 4 ust. 2 oraz art. 6 ust. 1 Dyrektywy 93/13, art. 65, art. 354, art. 358 § 2, art. 385¹ § 1 i 2 oraz art. 385² k.c., a także art. 69 ust. 3 pr.bank. i przedstawił wywód, z którego wynikało, że zdaniem pozwanego kierunek wykładni wspomnianych przepisów ma znaczenie dla rozstrzygnięcia „wątpliwości co do dalszego wykonania umowy kredytowej, w której to stwierdzono obecność nieuczciwych postanowień umownych” (s. 14 skargi) dotyczących stosowanych przez bank tabel kursowych. Wykładni wymagać miał także art. 189 k.p.c. w zakresie tego, czy w sprawach dotyczących tzw. kredytów walutowych konsument ma interes prawny w ustaleniu nieważności umowy w sytuacji, w której przysługuje mu roszczenie o zapłatę.

Potrzeba, o której mowa w art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c., oznacza, że określony przepis, istotny z punktu widzenia podstawy prawnej zaskarżonego orzeczenia, może być rozumiany na różne sposoby, a orzecznictwo i nauka prawa albo nie wypracowały w tym przedmiocie żadnego poglądu, albo prezentują rozbieżne stanowiska. Uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania powinno w takim wypadku zawierać wskazanie, które przepisy wymagają wykładni i na czym polegają poważne wątpliwości związane z ich rozumieniem lub rozbieżnościami w ich stosowaniu (zob. postanowienia SN z: 8 lipca 2009 r., I CSK 111/09 oraz 24 kwietnia 2018 r., II CSK 743/17). Rozbieżność w orzecznictwie sądów powinna natomiast zostać wykazana przez przywołanie judykatów, w których odmienne rozstrzygnięcia zapadły w stanach faktycznych nieróżniących się od siebie w relewantny prawnie sposób (zob. postanowienie SN z 7 czerwca 2015 r., III CSK 59/15).

Brak spójności orzecznictwa przestaje mieć znaczenie prawne wówczas, gdy po jego wystąpieniu wydana zostanie w danym przedmiocie uchwała Sądu Najwyższego działającego w poszerzonym składzie (zob. postanowienie SN z 31 maja 2023 r., I CSK 3360/22). To samo tyczy się sytuacji, w której uchwała tego rodzaju rozstrzyga wątpliwości co do kierunku wykładni przepisów prawa, które wcześniej budziły poważne wątpliwości – rolą Sądu Najwyższego jest bowiem m.in. zapewnienie zgodności z prawem i jednolitości orzecznictwa sądów powszechnych (art. 1 pkt 1 u.s.n.). W związku z tym należy wskazać, że, wobec

braku podstaw do podjęcia działań unormowanych w art. 88 § 1 u.s.n., przy rozpoznawaniu niniejszej sprawy Sąd Najwyższy pozostaje, na mocy art. 87 § 1 u.s.n., związany stanowiskiem wyrażonym w sentencji uchwały Sądu Najwyższego – Izby Cywilnej – z 25 kwietnia 2024 r., III CZP 25/22.

W powyższej uchwale orzeczono m.in., iż w razie uznania, że postanowienie umowy kredytu indeksowanego lub denominowanego odnoszące się do sposobu określania kursu waluty obcej stanowi niedozwolone postanowienie umowne i nie jest wiążące, w obowiązującym stanie prawnym nie można przyjąć, że miejsce tego postanowienia zajmuje inny sposób określenia kursu waluty obcej wynikający z przepisów prawa lub zwyczajów (pkt 1). W tej samej uchwale stwierdzono, że w razie niemożliwości ustalenia wiążącego strony kursu waluty obcej w umowie kredytu indeksowanego lub denominowanego umowa nie wiąże także w pozostałym zakresie (pkt 2). Oznacza to, że podnoszone przez skarżącego wątpliwości co do wykładni art. 4 ust. 2 oraz art. 6 ust. 1 Dyrektywy 93/13, art. 65, art. 354, art. 358 § 2, art. 385¹ § 1 i 2 oraz art. 385² k.c., a także art. 69 ust. 3 pr.bank. uległy dezaktualizacji, a zarazem kierunek ich rozstrzygnięcia nie uzasadnia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania jako oczywiście uzasadnionej.

Co się tyczy kwestii interesu prawnego w dochodzeniu ustalenia nieważności umowy w sytuacji, w której możliwe jest wytoczenie powództwa o zwrot świadczeń spełnionych nienależnie w „wykonaniu zobowiązania” z takiego kontraktu, to w orzecznictwie wyjaśniono już, że rozumienie interesu musi być szerokie i elastyczne, a także uwzględniać okoliczności danej sprawy. W określonych sytuacjach nie można więc wykluczyć, że możliwość wytoczenia powództwa o zapłatę nie wyczerpuje interesu prawnego po stronie osoby kwestionującej wiązanie częścią postanowień umowy lub istnienie zobowiązania mającego wynikać z umowy kredytu (zob. postanowienie SN z 29 grudnia 2021 r., I CSK 336/21, oraz wyrok SN z 26 maja 2022 r., II CSKP 19/22).

W przypadku żądania ustalenia nieistnienia stosunku prawnego mającego wynikać z umowy kredytu, która – zgodnie z założeniami stron – miała być wykonywana także w dacie orzekania (art. 316 § 1 k.p.c.), a nadto wiązała się

z ustanowieniem zabezpieczenia w postaci hipoteki, z reguły można przyjąć, że kredytobiorca twierdzący, iż stosunek prawny nie istnieje, ma interes prawny w dokonaniu takiego ustalenia niezależnie od możliwości domagania się zapłaty kwoty odpowiadającej spełnionym przez niego na rzecz banku świadczeniom, wskazywanym w sprawie jako świadczenia nienależne (zob. postanowienie SN z 28 kwietnia 2023 r., I CSK 2024/22). Zasadnicze znaczenie ma natomiast konstatacja, że ocena wynikającej z art. 189 k.p.c. przesłanki interesu prawnego nie poddaje się generalizacji i powinna być dokonywana *ad casum*; z tego też względu ewentualne wątpliwości w tej kwestii dotyczą w istocie nie wykładni prawa, lecz etapu jego stosowania.

Jako drugą przyczynę przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania bank wskazał występowanie w sprawie trzech istotnych zagadnień prawnych.

Pierwsze z zagadnień dotyczyło art. 385¹ § 1 k.c. w zw. z art. 4 ust. 2 oraz art. 6 ust. 1 Dyrektywy 93/13 i art. 385² § 2 k.c. i polegać miało na ocenie, czy w przypadku uznania za niedozwolone (nieuczciwe) postanowień umowy kredytu denominowanego w walucie obcej – klauzul spreadowych, nieokreślających głównego przedmiotu umowy, prawidłowe jest uznanie takiej umowy za nieważną w całości, skoro zgodnie z orzecznictwem TSUE abuzywnych postanowień umowy nie stanowią klauzule ryzyka walutowego, określające główny przedmiot umowy.

Drugie z zagadnień, odnoszone do art. 385¹ § 2 k.c. w zw. z art. 6 ust. 1 oraz motywem 21 Dyrektywy 93/13, dotyczyło dopuszczalności przyjęcia, że umowa kredytu indeksowanego do waluty obcej, w razie stwierdzenia niedozwolonego charakteru postanowień przewidujących indeksację, miałaby zostać utrzymana w mocy, przy czym prawidłowe byłoby „odwołanie się, jako do podstawy dla określenia oprocentowania zobowiązań kredytowych wyrażonych w walucie polskiej, do stawki referencyjnej WIBOR, skoro w umowie wiążącej strony stawka ta występuje i jest ona definiowana jako odnosząca się do kredytów nieindeksowanych, wyrażonych w walucie polskiej”.

Trzecie zagadnienie związane było z art. 69 ust. 3 pr.bank. Miało ono dotyczyć tego, czy możliwość spełniania przez kredytobiorców świadczeń z umów kredytu walutowego (tj. kredytów indeksowanych do waluty obcej lub

denominowanych w walucie obcej) bezpośrednio w tej walucie sprawia, że są to w istocie kredyty udzielane w złotych polskich. Skarżący przedstawił przy tym argumentację mającą świadczyć o tym, że na tak sformułowane pytanie należy odpowiedzieć negatywnie. Nie wyjaśnił jednak, jakie znaczenie kwestia ta ma dla kierunku oceny sprawy, a w szczególności – jak wpłynęłaby na kierunek rozpoznania skargi kasacyjnej. Bank poprzestał natomiast na ogólnym nakreśleniu problemu (ujmowanego przez skarżącego jednolicie w odniesieniu do kredytów indeksowanych i denominowanych) i na wskazaniu, że w orzecznictwie kredyty tego rodzaju traktowane są jako udzielone w złotych polskich, choć – zdaniem banku – określone racje przemawiają za wnioskiem odmiennym.

Zgodnie z utrwalonym stanowiskiem orzecznictwa przywołanie przyczyny kasacyjnej unormowanej w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. wymaga poprawnego zidentyfikowania problemu, w tym odniesienia go do konkretnych przepisów. Konieczne jest także przedstawienie argumentów prowadzących do rozbieżnych ocen danego zagadnienia (zob. postanowienie SN z 10 maja 2001 r., II CZ 35/01). Podniesiony problem musi również charakteryzować się nowością; zagadnienie, które było już przedmiotem wypowiedzi Sądu Najwyższego, co do zasady traci ten walor (zob. postanowienie SN z 19 marca 2012 r., II PK 294/11). Istotność problemu prawnego wyraża się natomiast w tym, że ma on znaczenie precedensowe dla rozstrzygania podobnych spraw lub rozwoju jurysprudencji (zob. postanowienie SN z 23 marca 2012 r., I CSK 496/11).

Tylko we wskazanych wyżej okolicznościach może być realizowana publicznoprawna funkcja skargi kasacyjnej. Jednocześnie przedstawiony Sądowi Najwyższemu problem musi mieć konkretny związek z rozstrzygnięciem danej sprawy, to jest z zarzutami skargi oraz podstawą prawną i faktyczną zaskarżonego wyroku (zob. postanowienie SN z 21 maja 2013 r., IV CSK 53/13). Przyjęcie skargi do rozpoznania ma bowiem na celu zarówno realizację interesu publicznego, jak i ochronę praw prywatnych.

Pierwsze ze sformułowanych przez bank zagadnień zostało już, o czym była mowa powyżej, rozstrzygnięte – w sposób odmienny od zaprezentowanego w skardze kasacyjnej. Za rozstrzygnięty, również odmiennie od oczekiwań

skarżącego, należy także uznać problem drugi, dotyczący możliwości utrzymania się umowy, mimo abuzywności jej postanowień, z jednoczesnym zastosowaniem stawki referencyjnej WIBOR. Na marginesie należy przy tym wskazać, że przedstawione racje nie przemawiały za koncepcją, zgodnie z którą usunięcie mechanizmu indeksacji miałoby prowadzić do zmiany wskaźnika służącego do obliczania oprocentowania kredytu.

Z kolei trzecie przedstawione przez pozwanego zagadnienie nie spełnia wymagań stawianych istotnym zagadnieniom prawnym. Na podstawie uzasadnienia wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie można bowiem określić, jaki wpływ ma opisana przez skarżącego kwestia na ocenę trafności skargi kasacyjnej – zwłaszcza wobec sformułowania omawianego zagadnienia jako odnoszącego się jednolicie do kredytów indeksowanych i denominowanych. Już ta okoliczność uniemożliwia przyjęcie skargi do rozpoznania na podstawie art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. Choć rolą Sądu Najwyższego nie jest uzupełnianie argumentacji strony skarżącej, to na marginesie należy dodać, że jeżeli intencją banku było wywodzenie z walutowego charakteru zawartej z powodem umowy kredytu tezy o tym, iż może ona dalej obowiązywać po wyeliminowaniu z niej postanowień uznanych za niedozwolone, to kwestia ta – o czym była już mowa powyżej – jest obecnie rozstrzygnięta w sposób wiążący Sąd Najwyższy przy rozpoznawaniu niniejszej sprawy (zob. postanowienie SN z 18 lipca 2024 r., I CSK 2197/23).

Kierując się przedstawionymi względami, Sąd Najwyższy uznał, że z motywów skargi kasacyjnej nie wynika, by zachodziły przyczyny określone w art. 398⁹ § 1 k.p.c., co uzasadniało odmowę przyjęcia tej skargi do rozpoznania. O kosztach orzeczono zgodnie z zasadą odpowiedzialności za wynik sprawy, ich wysokość ustalając na podstawie § 2 pkt 7 w zw. z § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych.

Z uwagi na powyższe, na podstawie art. 398⁹ § 1 k.p.c., orzeczono, jak w sentencji postanowienia.

[J.T.]

[a.t]